

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 92

שלח תשס"ט

"כלב בן יפונה" (יג ו)

והנה נמצא בחז"ל הטעם שצוה הקב"ה "ושים באזני יהושע" מפני שיהושע יוליכם לארץ ישראל ומצוה זו של מחית עמלק, מצוה ראשונה היא בהכנסם לארץ.

ועוד יש בחז"ל, שאין זרעו של עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל, ויהושע הוא משבט אפרים שהוא זרעה של רחל.

לפי כל ההקדמות הללו, מובן מדוע דוקא שם י-ה יושיע את יהושע מעצת המרגלים. כי מצות מחית עמלק מוטלת עליך ומחית עמלק תגרום ששמו של הקב"ה יתמלא, וממילא שם זה יעמוד לך שתנצל מעצתם הרעה. ("ילקוט האורים")

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג טז)

ופירש רש"י י-ה יושיעך מעצת מרגלים.

וצריך להבין למה התפלל דוקא על יהושע ולא על כלב.

ובספר "מצודת דוד" מביא בשם הגאון בעל "כנסת יחזקאל" להסביר זאת ע"פ דברי הזוהר הקדוש, "מה ראו מרגלים להוציא דבה על ארץ ישראל, מפני שבמדבר היו נשיאים ופה בארץ ישראל לא יהיו נשיאים". אך קשה מדוע חשבו שהם לא יהיו נשיאים בארץ. והתשובה היא – מפני שבארץ ישראל צריכים למנות מלך, והמלך יהיה הרי משבט יהודה.

וממילא היה פשוט למשה רבינו שכלב לא ישתתף איתם בדיבה הרעה, כי לא היה לו את היצר הרע שלהם, כי גם אם יכנסו לארץ ויהיה מלך, מסתבר שזה יהיה דוקא הוא. ("ילקוט האורים")

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג טז)

בתרגום יהונתן: כד חמא משה ית ענותותו קרא משה להושע בר נון יהושע.

לבאר את הקשר שבין הענוה ל-י הנוספת של יהושע, ביאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א ע"פ מה שכתב הרב אלבו בספר העיקרים שתחית המתים תהיה לפי סדר הא-ב. ויוצא מן הכלל יהיה מי שהיתה לו ענוה שהוא יקום מחוץ לתור.

לפי זה, השם הושע כדאי לו יותר מפני שיקום קודם בתחית המתים. ואיך הוסיף לו משה את האות י' שמאחרת את תקומתו בתחית המתים? אלא כד חזי משה ענותותיה, כשראה משה שהוא ענו, וממילא יזכה לקום שלא לפי סדר השמות – קרא לו יהושע.

פירש רש"י למה נקרא שמו יפונה? שפינה את עצמו מעצת מרגלים.

יש לדייק מדוע לא פירש רש"י גם את שאר שמות המרגלים.

ומתוך הרב המגיד מקיטאו (הובאו דבריו בספר "טללי אורות" של הרב קלר) דודאי ידוע התירוץ למה נקרא יפונה, שהוא לשון פניה, כיון שפנה מעצת מרגלים. אך היה קשה לרש"י א"כ גם ליהושע היו צריכים לקרוא בן יפונה, שהלא גם הוא פינה את עצמו מעצת מרגלים. ועל זה תירץ רש"י בצחות לשונו. מפני שפינה את עצמו מעצת מרגלים. כלומר שהוא בעצמו היה מפנה את עצמו מעצתם, בלי שום עזרה כלל. אבל יהושע הרי נקרא שמו יהושע – י-ה יושיעך מעצת מרגלים. ונמצא שיהושע אמנם לא הלך בעצת המרגלים, אך היתה לו עזרה ולא הוא עצמו פנה.

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג טז)

בתרגום יהונתן: כד חמא משה ית ענותותו קרא משה להושע בר נון יהושע.

ורבים תמהו על זה מה הקשר בין הענוה של יהושע להוספת י' לשמו.

ובספר "טללי אורות" של הרב קלר, מביא בשם הרב יוחנן מקרעמניץ זצ"ל לבאר זאת על פי דברי חז"ל בגמרא, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. ואמרו חז"ל "אם לליצים הוא יליץ ולענוים יתן חן" ואפשר לבאר מדוע לענוים יתן חן – עפ"י הגמרא במסכת סוטה דף ה, שמי שמתגאה, אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור ביחד בעולם. א"כ, לאדם כזה אין הקב"ה מסייע. אדרבה גאוה מרחיקה את השכינה.

ורש"י פירש על הפסוק "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" – קה יושיעך מעצת מרגלים. ואם הקב"ה מושיע אותו, על כרחו זה מפני שהוא ענו, ובזה יובנו דברי התרגום יהונתן.

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג טז)

ופירש רש"י י-ה יושיעך מעצת מרגלים. ויש לדייק למה דוקא שם "י-ה" יושיעו. ובספר "מרגניתא טבא" ביאר ע"פ דברי חז"ל בגמרא, "כי יד על כס קה מלחמה לה' בעמלק מדר דר" שאין שמו של הקב"ה שלם אלא כשיעשה נקמה בעמלק.

"ויהס כלב את העם אל משה" (יג ל)

וברש"י: השתיק את כולם לשמוע מה שידבר במשה. פתח וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם? וסבורים שידבר בגנותו.

ותמוה מאיזו סברא היו סבורים שידבר נגד משה רבינו.

וב"נחלת יעקב" הביא ע"פ מה שמפורסם שאם אחד מזכיר שמו של אדם, אם הוא אוהב אותו קוראו בשמו, ואם הוא שונא אותו מזכירו רק בשם של אביו. כמו שמצינו אצל שאול המלך, ששאל את יהונתן "מדוע לא בא בן ישי אל הלחם". ויהונתן ענה – "נשאל נשאל דוד מאיתי". ואז אמר שאול "כי בוחר אתה בבן ישי לבושתך ולבושת ערות אמך".

כך גם אמר דוד בתהילים "עד מה כבודי לכלימה" (תהילים ד ג) ופירש רש"י "עד מה כבודי לכלימה" - עד מתי אתם מבזים אותי (שמואל א' כב) "הראיתם את בן ישי", (שמואל א' כה) "מי דוד ומי בן ישי", (שמואל א' כב) "בכרות בני עם בן ישי", (שמואל א' כ) "כי בוחר אתה לבן ישי", אין לי שם:

וזה היה הדבר שבו התחכם כלב שאמר להם "וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם" וכיון שלא הזכיר את שמו מיד הבינו שהולך לדבר נגדו ושתקו. ואחרי ששתקו כבר אמר את אשר רצה לומר.

"והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות" (יג לא)

מדויקים המפרשים מדוע כתוב פה אשר עלו עמו, הרי דבר זה ידוע לנו שאלו המרגלים והם עלו עמו?

ובספר דברי הימים הסביר שבדרי"כ מרגלים לא נמצאים כולם באותו מקום, אלא זה פונה ימינה וזה פונה שמאלה, זה מבקר בארמון המלוכה וזה במחנות הצבא. ואם היו מתנהגים כך גם המרגלים שהיו בארץ, היה כלב אומר, אמנם הם היו במקומות שאי אפשר לכבוש, אך במקום שאני הייתי גליתי מקום תורפה, ודרך שם נכבוש את כל הארץ. ואז לא היה לאנשים שהיו איתו מה לומר. אך הואיל והם עלו עמו ולא זזה ידם מתוך ידו, לכן הכחישו הם את דברי כלב, ואמרו "לא נוכל לעלות".

"טובה הארץ מאד מאד" (יד ז)

בעיתון המודיע תשס"ה הובאו הדברים הנ"ל:

סג כבוד ה' בישיבת א"י

שיחת חכמים שבין הני צנתרי דדהבא, הרה"ק רבי שלום משאץ זצ"ל והגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל אבדק"ק קוממיות: הרב מקוממיות היה כידוע מגבורי אמוני ארה"ק ומצוות התלויות בה, (הרה"ק מסאטמר זצ"ל

אמר לו פעם בעת וויכוח בענינים העומדים על הפרק בארה"ק, מי יתן לי עוד אחד כמוכם, שיבין קדושת הארץ). הרב מקוממיות שאל להרב משאץ: מדוע אין כת"ר בא לדור בארה"ק, והשיבו כדרכו בקודש בהתבוננות על טבעי הבריות: שאלתי את דגי היס, מדוע אתם משוטטים בחו"ל, הלא אין לכם שום קשיים ועיכובים לשוט לארה"ק כמו שיש לי, שדירתי בארה"ק מקושרת בהוצאות בפרנסה ודירה, ורשותכם נתונה מהשלטונות ואתם חפשיים מכל וכל! והשיבו לי הדגים, חוששנו שיצודו אותנו בשבת קודש, וד"ל.

השיבו הרב מקוממיות: גם אני אמשיל לכבודכם משל. מלך בשר ודם היו לו בנים שרובם ככולם נשחתו בהתנהגות ומדות מושחתות, ורק בן אחד נשאר לו, הולך נכוחות, בנימוס ודרך ארץ כראוי לבן מלך. הבן הישר עזב פתאום את בית אביו המלך והלך למרחקים. האב התגעגע מאד לקראתו ושלח שליחים וכתב מכתבים בבקשות שלום לארמונו. הבן השיב לאביו כי בוש הוא מאחיו המושחתים, השיבו אביו: בני, בני, על כבוד עצמך אתה חושש, ועל 'כבודי' אין אתה חושש, לכבדני נגד זקני עמי, שיש לי עכ"פ בן אחד ההולך ביושר, וד"ל.

סג קדושת בית הכנסת

פעם אחת בא אחד אל הרה"ק מברדיטשוב זי"ע להימלך אם לעלות לא"י או לא. אמר לו הנה איתא בגמי (ברכות דף ח' ע"א) אמרו ליה לר' יוחנן איכא סבי בבבל תמה ואמר "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" כתיב וכו' כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו. מבואר מכאן דבתי כנסיות בחו"ל הרי הם כא"י, והרי זה בא ללמד ונמצא למד דקדושת א"י היא כביהכנ"ס, וכאילו כל א"י היא בית הכנסת גדול, ולכן שקול בדעתך אם תוכל להתנהג בא"י כמו בביהכנ"ס, רק אז עלה לא"י.

סג מאד מאד לגזירה שוה

איש חסיד היה, מחסידי הרבי (החזוה) מלובלין, אשר נסע לארץ הקודש, ובבואו שמה לא הרגיש התעלות כפי שחשב וכפי ששמע מאנשים אחרים שהיו שמה, והתנצל במכתב לפני רבו שאינו מרגיש קדושת הארץ. וענה לו הרבי מלובלין: פעמיים מצינו הלשון מאד מאד, האחד בהתורה הק', והשני בדברי חז"ל. בתורה הק' כתיב (במדבר יד, ז) טובה הארץ מאד מאד, ובחז"ל איתא (אבות ב, ד) מאד מאד הוא שפל רוח. ונראה שאלו השנים מקושרים כאחד, מי שבא לארץ ישראל והוא מאד מאד שפל רוח, הוא הגבר אשר מרגיש שטובה הארץ מאד מאד, ומי שאינו מרגיש שטובה הארץ מאד מאד, יתכן שלא הכין א"ע יפה בהבחינה של מאד מאד הוא שפל רוח.

להערות, הארות ולתרומות וכל ענייני הגליון נא לפנות: 050-4147001

ניתן להוריד את העלון בכתובת האתר: www.Leorhaner.co.il